O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI
INSON RESURLARI VA MAHALLA TARAQQIYOTINI BOSHQARISH INSTITUTI

Ro'yxatga olindi:
№ BD-60410900-KOMTB1406
2024 yil "10 16"

"TASDIQLAYMAN"
SamDU rektori:
_____ R.I.Xalmuradov
2024 yil "__"_____

"KOMPANIYALAR TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH"
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	400000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000 – – Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410900 – Biznesni boshqarish

Fan/modul kodi	O‘quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
KOMTB1406	2025-2026	4	6
Fan/modul turi	**Ta’lim tili**		**Haftadagi dars soatlari**
Majburiy	O‘zbek		6

	Fan nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Umumiy (soat)
1.	Kompaniyalar tashkil etish va boshqarish	76	104	180

Fanning maqsadi (FM)	
FM1	**I. FANNING MAZMUNI** **Fanni o‘qitishdan maqsad** – innovatsion iqtisodiyotda kompaniyalar tashkil etish, uni boshqarish, kompaniyalar tomonidan mahsulot ishlab chiqarish, ish bajarish va xizmat ko‘rsatishning ijtimoiy-iqtisodiy va ma’muriy-xo‘jalik mexanizmlarini o‘rganuvchi, korxonalar faoliyatiga bevosita va bilvosita ta’sir ko‘rsatuvchi davlat miqyosida qabul qilinuvchi qoida, normativ va qonun hujuatlariga tayangan holda boshqarish bilan bog’liq bir qator muammolarni o‘rganishdan iboratdir. **Fanning vazifasi** – talabalarga korxona va tashkilotlar kompaniyalarni tashkil etish tamoyillari, ularni boshqarish, kompniyaning faoliyatini to‘xtatish asoslari, kompaniyani boshqarishning o‘ziga xos xususiyatlari, kompaniyaning tarkibiy bo‘linmalari faoliyatini samarali boshqarish, kompaniyada boshqaruv qarorlarini ishlab chiqishda qabul qilish bosqichlari, kompaniya ishlab chiqarish jamoasi va uni boshqarish, boshqaruvda vakolat, mas’uliyat, nazorat va samaradorligini o‘rgatishdan iborat.

Fan mazmuni	
II. Asosiy nazariy qism (ma‘ruza mashg‘ulotlari) **II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:**	
Mashg‘ulotlar shakli: ma’ruza (M)	
M1	**“Kompaniyalar tashkil etish va boshqarish” fanining predmeti va mazmuni** Kompaniyalar tashkil etish va boshqarishning ahamiyati. Kompaniyalar tashkil etish va boshqarish fani, uning maqsad va vazifalari. Kompaniyalar tashkil etishning asosiy shartlari. “Kompaniyalar tashkil etish va boshqarish” fanining boshqa fanlar bilan aloqadorligi.
M2	**Kompaniya - mustaqil xo‘jalik yurituvchi bozor subyekti.** Korxonalarning asosiy vazifalari, huquqlari, tashkiliy asoslari va bozor munosabatlaridagi o‘rni. Mulk shakllari. Kompaniyani tashkil qilish va ro‘yxatdan o‘tkazish tartibi, mulkning shakllanish manbaalari. Kompaniyaning xo‘jalik yuritish mexanizmi. Kompaniyalarning turlari.
M3	**Kompaniya faoliyatida biznes-rejalashtirish va prognozlash.** Innovatsion iqtisodiyotda rejalashtirishning metodologiya asoslari. Rejalashtirish usullari va bosqichlari. Rejalashtirish tamoyillari, uslublari va ko‘rsatkichlari. Kompaniyada rejalashtirish tizimi va rejaning turlari. Kompaniya faoliyatiga ta’sir qiluvchi omillar: tashqi va ichki muhit. Kompaniya rejasining bo‘limlari va ko‘rsatkichlari.
M4	**Biznes – reja ishlab chiqish.** Biznes-reja tushunchasi, turlari va tarkibi. Yirik kompaniyalar uchun bizneš- reja ishlab chiqish. Kichik biznes, xususiy tadbirkorlik subyektlari uchun biznes- reja ishlab chiqish.
M5	**Kompaniyalarni tashkil etish va boshqarish.** Kompaniyani tashkil etishning o‘ziga xos xususiyatlari. Kompaniyalar faoliyatini litsenziyalash tartibi. Kompaniyani ro‘yxatdan o‘tlkazish. Kompaniyaning moliyaviy barqarorligi mezonlari va ko‘rsatkichlari.
M6	**Kompniyaning faoliyatini to‘xtatish.** Kompaniya faoliyatini tugatish yo‘llari. Kompaniya faoliyatini tamoyillari va uning tartib-qoidalar. Kompaniya faoliyatini tugatish va qayta tashkil qilish.
M7	**Kompaniyani boshqarish.** Boshqaruv kompaniya faoliyatidagi ob’ektiv zarurati. Boshqaruvning obyekti va subyekti. Boshqaruvning tashkiliy tuzilmalari. Boshqaruvning maqsadi, vazifalari va tamoyillari. Boshqaruv tizimini ishlab chiqarishning samaradorligiga erishish va kompaniyaning iqtisodiy barqarorligiga yo‘naltirish.
M8	**Kompaniyaning tarkibiy bo‘linmalarini boshqarish.** Kompaniyani boshqaruv xususiyatlari va tarkibiy qismi. Boshqaruv subyekti va obyekti. Kompaniyani boshqarishning tamoyillari, shakllari va uslublari. Kompaniyani boshqarish apparati. Kompaniyani boshqarishda rahbarning xususiyatlari, o‘rni va roli.
M9	**Boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish qabul qilish bosqichlari.** Boshqaruv qarorlarining mohiyati va ularning tasnifi. Boshqaruv qarorlariga qo‘yilgan talablar. Boshqaruv qarorlarini tayyorlash jarayoni va qabul qilish bosqichlari. Boshqaruv qarorlarini maqbullashtirish usullari va ularning bajarilishini tashkil etish.
M10	**Ishlab chiqarish jamoasi va uni boshqarish.** Ishlab chiqarish jamoasi va uni tashkil topishi. Ishlab chiqarish

	jamoasining ijtimoiy-ruhiy muhiti.
M11	**Boshqaruvda vakolat, mas'uliyat, nazorat va samaradorlik.** Vakolat va mas'uliyat tushunchalari hamda ularning zarurligi. Boshqaruv vakolatlarining turlari. Boshqaruv nazorati, uning mohiyati, shakllari va amalga oshirish vositalari.
M12	**Kompaniyada marketing faoliyatini tashkil etish.** Kompaniyalarda marketing tizimini tashkil etish. Marketing faoliyatini tashkil etish tamoyillari. Kompaniyalarda marketing xizmatini boshqarishning tashkiliy tizimi.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar:
Amaliy mashg'ulotlar (A) uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

A1	"Kompaniyalar tashkil etish va boshqarish" fanining predmeti va mazmuni
A2	Kompaniya - mustaqil xo'jalik yurituvchi bozor subyekti
A3	Kompaniya faoliyatida biznes-rejalashtirish va prognozlash
A4	Biznes – reja ishlab chiqish
A5	Kompaniyalarni tashkil etish va boshqarish
A6	Kompniyaning faoliyatini to'xtatish
A7	Kompaniyani boshqarish
A8	Kompaniyaning tarkibiy bo'linmalarini boshqarish
A9	Boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish qabul qilish bosqichlari
A10	Ishlab chiqarish jamoasi va uni boshqarish
A11	Boshqaruvda vakolat, mas'uliyat, nazorat va samaradorlik
A12	Kompaniyada marketing faoliyatini tashkil etish

IV. **Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar**
Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular
"Kompaniyalar tashkil etish va boshqarish" fani bo'yicha mustaqil ta'lim va ishlarning kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari
1.	Kompaniyalar tashkil etishning asosiy shartlari
2.	Kompaniyaning mulkchilik shakllari
3.	Kompaniyalarning turlari
4.	Kompaniyada rejalashtirish tizimi va rejaning turlari
5.	Kompaniya faoliyatiga ta'sir qiluvchi omillar: tashqi va ichki muhit
6.	Yirik kompaniyalar uchun biznes- reja ishlab chiqish
7.	Kichik biznes, xususiy tadbirkorlik subyektlari uchun biznes- reja ishlab chiqish
8.	Kompaniyalar faoliyatini litsenziyalash tartibi
9.	Kompaniyani ro'yxatdan o'tlkazish
10.	Kompaniya faoliyatini tugatish va qayta tashkil qilish
11.	Kompaniya boshqaruvining tashkiliy tuzilmalari
12.	Boshqaruv tizimini ishlab chiqarishning samaradorligiga erishish va kompaniyaning iqtisodiy barqarorligiga yo'naltirish
13.	Kompaniyani boshqarish apparati
14.	Kompaniyani boshqarishda rahbarning xususiyatlari
15.	Boshqaruv qarorlariga qo'yilgan talablar
16.	Boshqaruv qarorlarini tayyorlash jarayoni va qabul qilish bosqichlari
17.	Ishlab chiqarish jamoasi va uni tashkil topishi
18.	Ishlab chiqarish jamoasining ijtimoiy-ruhiy muhiti
19.	Vakolat va mas'uliyat tushunchalari hamda ularning zarurligi
20.	Boshqaruv vakolatlarining turlari

"Kompaniyalar tashkil etish va boshqarish" fani bo'yicha mustaqil ta'lim mavzulari uning mazmunini yoritish maqsadida tanlangan va talabada shu haqida bilim ko'nikmasini shakllantirish nazarda tutilgan. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan loyiha ishi, esse, tezis yoki ilmiy maqola yozish, referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi. Mazkur vazifalarni yaxshiroq tasavvur qilish va amalga oshirishda ushbu fan ham ma'lum hissa qo'shadi, deb o'ylaymiz. Shundan kelib chiqqan holda fan vazifasi aniqlangan: oliy ta'lim standartlari va o'quv dasturlari talablariga muvofiq talabalar, o'quvchilarda tadbirkorlikning mohiyati, ahamiyati va roli, belgilari va tamoyillari, ijtimoiy, huquqiy, tashkiliy, moddiy, moliyaviy, insoniy, boshqarish, marketing, tahliliy asoslari to'g'risida bilimlar tizimini shakllantirish; O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash siyosati, amaliyoti, muammolari va istiqbollari to'g'risida tasavvur hosil qilish; tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va amalga oshirish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Shu mazmunda MT da nazarda tutilgan mavzular haqida talabalar ish olib borishadi. Barcha keltirilgan mavzularni har biri to'g'risida talabalar qay tarzda o'zlashtirish, bilim ko'nikmasiga ega bo'lish mexanizmi fanning sillabusida ochib beriladi.

3.	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda korxonalarning asosiy vazifalari, huquqlari, tashkiliy asoslari va bozor munosabatlaridagi o'rni, mulk shakllari, kompaniyani tashkil qilish va ro'yxatdan o'tkazish tartibi, mulkning shakllanish manbaalari, kompaniyada rejalashtirish tizimi va rejaning turlari, kompaniya faoliyatiga ta'sir qiluvchi omillar: tashqi va ichki muhitning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish haqida ***tasavvur va bilimga ega bo'lishi;*** • kompaniyalar faoliyatini litsenziyalash tartibi, kompaniya faoliyatini tamoyillari va uning tartib-qoidalar, boshqaruvning maqsadi, vazifalari va tamoyillari, boshqaruv tizimini ishlab chiqarishning samaradorligiga

	erishish va kompaniyaning iqtisodiy barqarorligiga yo‘naltirish, kompaniyani boshqarishning tamoyillari, shakllari va uslublari, kompaniyani boshqarish apparati to‘g‘risida ***ko’nikmalariga ega bo‘lishi;*** • boshqaruv qarorlarining mohiyati va ularning tasnifi, boshqaruv qarorlariga qo‘yilgan talablar, ishlab chiqarish jamoasi va uni tashkil topishi, ishlab chiqarish jamoasining ijtimoiy-ruhiy muhiti, vakolat va mas’uliyat tushunchalari hamda ularning zarurligi,boshqaruv vakolatlarining turlari, kompaniyalarda marketing tizimini tashkil etish, marketing faoliyatini tashkil etish tamoyillarini amaliyotda qo‘llash ***malakasiga ega bo‘lishi kerak.***
4.	**VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** • ma’ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • aqliy hujum metodi; • insert texnikasi; • muammoli masala va vaziyatlar metodi; • klaster; • konseptual jadval; • venn diagrammasi; • baliq skeleti chizmasi; • nilufar guli chizmasi.
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘liq o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy nazorat shakllari, hamda mustaqil ta’limda berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

6. ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. E.Shodmonov, D.Bababekova, B.Tursunov, Korxona iqtisodiyoti va innovatsiyalarni boshqarish. Darslik. – T.: 2019, 525-b.
2. R.Muratov, I.Djalalova, S.Oripov. Korxona iqtisodiyoti. Darslik. – T.: “Fan va texnologiya”, 2014, 424-b.
3. Ishlab chiqarishni tashkil etish va biznes reja: R.A.Isayev va boshqalar. Darslik. - Toshkent: Tafakkur, 2011.
4. Korxona iqtisodiyoti va menejmenti: Darslik / I.Ulashev, Sh.Atamuradov. - Toshkent: Tafakkur Bo‘stoni, 2013.4.

QO‘SHIMCHA ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – T.: “O‘zbekiston” NMIU, 2024.
2. Кантор Е.Л. и др. Экономика предприятия. Учебник. «Питер» Санкт-Петербург, 2002.
3. Artikov A. Sanoat iqtisodiyoti. Darslik. Toshkent, 2014

AXBOROT MANBALARI:

1. https://president.uz/uz – O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti
2. https://senat.uz/ – O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatining rasmiy veb-sayti
3. https://parliament.gov.uz/ – O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasining rasmiy veb-sayti
4. https://gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi Hukumati rasmiy portal
5. https://www.imv.uz/ – O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligining rasmiy veb-sayti
6. https://gov.uz/en/miit – O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligining rasmiy veb-sayti
7. www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining rasmiy-veb-sayti.

7.	Fan dasturi Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Kengashining 2024 yil “24” avgustdagi 1-son bayonnomasi bilan ma’qullangan.
8.	**Fan/modul uchun mas’ullar:** **S.Q.Qurbonov** – Sharof Rashidov nomidagi SamDU “Inson resurslarini boshqarish” kafedrasi o‘qituvchisi, i.f.f.d.
9.	**Taqrizchilar:** O.Ernazarov – SamDU “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.n. Sultonov Sh. – SamISI “Tarmoqlar iqtisodiyoti” kafedrasi mudiri, i.f.n., dotsent.

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug‘i asosida
Fan dasturlari va mustaqil ta’lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma’sul ishchi guruhi:

Rais – Arabov N.U.

Kafedra mudiri: **N.U.Arabov**

Institut direktori: **Sh.D.Djurakulov**

Sh. Rashidov nomidagi SamDU O‘quv ishlari bo‘yicha 1-prorektor: **A. S. Soleyev**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla taraqqiyotini boshqarish instituti Inson resurslarini boshqarish kafedrasi o'qituvchisi, PhD S.Q.Qurbonovning «Kompaniyalarni tashkil etish va boshqarish» faniga tayyorlagan fan dasturiga

TAQRIZ

Xo'jalik yuritishning bozor mexanizmini shakllanishi, korxonalar va tashkilotlar faoliyatini boshqarishning prinsipial jihatdan yangi vazifalarini hal etishni talab qiluvchi chuqur ijtimoiy-iqtisodiy va tashkiliy o'zgartirishlarni asoslab berdi. Boshqaruvning diqqat markaziga o'zgarib borayotgan tashqi muhitda korxonaning moslashuv va o'z-o'zini tashkillashtirish jarayonlari qo'yilmoqda. Bunda, boshqaruv jarayonining o'z xarakteri o'zgarmoqda. U tobora ko'proq ijodiy, kreativ xarakterga ega bo'lmoqda. Mazkur sharoitlarda korxona faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish uning faoliyatini chuqur bilishga asoslangan bo'lishi zarurki, bu boshqaruv jarayoni va tizimini har tomonlama tadqiq etishni taqozo qiladi. Tadqiqot menejmentning muhim tarkibiy qismini ifodalaydi. Chunki tadqiqotlarni amalga oshirmasdan korxonani samarali boshqarib bo'lmaydi. Boshqaruv tizimlarini tadqiq etish – boshqaruvni, doimiy ravishda o'zgarib turuvchi tashqi va ichki sharoitlarga muvofiq rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan faoliyat turidir.

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga iqtisodiy bilimlarning nazariy asoslarini, iqtisodiyotning asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, iqtisodiy qonunlar va tamoyillarini o'rgatish hamda ularni amaliyotda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.

Shularni inobatga olib, "Kompaniyalarni tashkil etish va boshqarish" fani yuzasidan tayyorlangan fan dasturi talabalarga yuqori darajada bilim olishiga ko'makchi bo'ladi deb hisoblayman.

Taqrizchi:
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
"Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasi mudiri,
i.f.n., dotsent — Sh.Sultonov

KADRLAR BO'LIMI

IMZONI TASDIQLAYMAN
SamISI
KADRLAR BO'LIMI BOSHLIG'I

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla taraqqiyotini boshqarish instituti Inson resurslarini boshqarish kafedrasi o'qituvchisi, PhD S.Q.Qurbonovning «Kompaniyalarni tashkil etish va boshqarish» faniga tayyorlagan fan dasturiga

TAQRIZ

Bizga ma'lumki, iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlar va iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish, uning ko'lamini kengaytirish bilan bog'liq masalalarning nazariy va amaliy tomonlarini o'rganishda "Kompaniyalarni tashkil etish va boshqarish" fani muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu fan dasturi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohatlar korxonalarda ishlab chiqarishni rejalashtirish va rivojlantirishda tub o'zgarishlar yuz berishiga olib keldi. Korxona iqtisodiyotini tadqiq etish – asosiy kapital va ishlab chiqarish quvvatini, koroxonaning aylanma (oborot) kapitalini, kimyo va oziq-ovqat sanoati korxonasining mehnat resurslarini, mehnat unumdorligi, kimyo va oziq-ovqat sanoati korxona xodimlarining mehnat haqlari, kimyo va oziq-ovqat sanoati korxonalari sarflari, ularning mohiyati, strukturasi va tasnifi, kimyo va oziq-ovqat sanoati korxonasi moliya ko'rsatkichlari, boshqaruv maqsadga yo'naltirilgan jarayon ekanligi, boshqarishning tamoyillari va funksiyalarini, boshqaruv usullari, boshqaruv kadrlarni tashkil qilish jarayoni hamda zamonaviy menejerning portreti zamonaviy fanning eng dolzarb hamda istiqbolli yo'nalishlaridan biridir. Tadqiqotlar avval ham tayanch tushunchalardan biri va biznes natijalarini aniqlagan bo'lsada, menejmentda boshqaruv tizimining rivojlanish va takomillashish dinamikasini tadqiq etish – yangi hodisadir.

Zamonaviy menejmentda tadqiqot muvaffaqiyatning bosh omili, ilmiy tilda ifodalanganda esa – boshqaruv samaradorligini oshirishning bosh omili bo'lib hisoblanadi.

Shularni inobatga olib, "Kompaniyalarni tashkil etish va boshqarish" fani yuzasidan tayyorlangan fan dasturi talabalarga yuqori darajada bilim olishiga ko'makchi bo'ladi deb hisoblayman.

Taqrizchi:
Sh.Rashidov nomidagi
Samarqand davlat universiteti
"Raqamli iqtisodiyot" kafedrasi
dotsenti, PhD. — O.E.Ernazarov